

BACHELOROPPGAVE

“Men, sant, når skal man kalle det mobbing, og når skal man kalle det ekskludering?”

“But, like, when should you call it bullying, and when should you call it exclusion?”

Kandidatnummer: 149 & 207

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Marie Brandvoll Haukenes

Antall ord: 12933

Dato: 30.05.2019

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Norsk sammendrag

TITTEL: Men, sant, når skal man kalle det mobbing, og når skal man kalle det ekskludering?	
FORFATTER: Nancy Kalstad Sveen & Denice Larsen	
ÅR: 2019	SIDER: 53
EMNEORD: Mobbing, profesjonskompetanse, mobbebegrepet, forebygging	
SAMMENDRAG:	
<p>I denne oppgaven tar vi for oss temaet mobbing og problemstillingen: Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen?</p> <p>Vi har gjennom studietiden observert et manglende fokus på mobbing i barnehagen. Vi opplever at mobbebegrepet gjerne blir erstattet med begreper som ekskludering og inkludering. Samtidig ser vi at det er en viss motstand til å bruke mobbebegrepet, og at det heller fokuseres mer på forebygging i form av sosial kompetanse og vennskap. Vi vil finne ut om barnehagelærere har vanskelig for å erkjenne at mobbing finnes i barnehagen og i så fall, hvorfor?</p> <p>Det er mye uenighet blant fagfolk når det kommer til om mobbing faktisk finnes i barnehagen. Hvilken rolle spiller barnehagelærerens kunnskap og holdninger til når det gjelder å se mobbing i barnehagen? Gjennom kvalitative intervjuer har vi sett på hva våre 3 intervjupersoner / barnehagelærerne tenker om temaet mobbing, selve begrepet og dets innhold sett i en barnehagekontekst.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

TITLE: But, like, when should you call it bullying, and when should you call it exclusion?	
AUTHOR: Nancy Kalstad Sveen & Denice Larsen	
YEAR: 2019	PAGES: 53
KEYWORDS: Bullying, Kindergarten teacher - professional competence, the term – bullying, prevention	
ABSTRACT: <p>In this bachelor`s thesis we take upon us the theme bullying, and the topic question: What characterizes kindergarten teacher's perceptions on bullying in the kindergarten?</p> <p>Through the studies, we have observed a lack of focus on bullying in the kindergarten. We find that the concept of bullying is often replaced by terms such as exclusion and inclusion. At the same time, we see that there is a certain resistance when it comes to using the term bullying, and that there is more focus on prevention in the form of social competence and friendship.</p> <p>We want to find out if kindergarten teachers find it difficult to recognize that bullying is in the kindergarten, and if so, why?</p> <p>There is much disagreement among professionals when it comes to whether bullying actually exist in the kindergarten. What role does the kindergarten teacher's knowledge and attitudes play when it comes to seeing bullying in the kindergarten?</p> <p>Through qualitative interviews we have looked at what our 3 interviewees / kindergarten teachers think about the topic of bullying, the term itself and its content seen in a kindergarten context.</p>	

Forord

Når vi skulle velge tema for vår bacheloroppgave, falt vår avgjørelse fort på temaet mobbing. Vi ønsket begge mer kunnskap rundt fenomenet, spesielt siden fokuset på mobbing i barnehagen har økt de siste årene. Vi opplever at mobbing er et veldig aktuelt tema som i alt for liten grad kommer frem i lyset. Det snakkes mye mer om mobbing i skolen, i forhold til hvor mye det blir snakket om mobbing i barnehagen. Dette er et tema som har engasjert oss fra første studieår, og som vi føler er viktig å sette fokus på.

Kunnskapen og kompetansen vi tilegner oss gjennom dette prosjektet vil forhåpentligvis være med på å kunne gjøre en forskjell når vi trer ut i arbeidslivet. Forhåpentligvis vil det kunne hjelpe oss å reflektere og handle på bakgrunn av det vi har lært – alt til «barnas beste».

Vi ønsker å takke våre tre intervjupersoner som stilte opp og viste engasjement for vårt tema, gjennom å dele sine tanker og synspunkter. Dette har gitt oss en dypere forståelse av hvordan barnehagelærere oppfatter mobbing i barnehagen.

Vi vil takke vår veileder Marie Brandvoll Haukenes for all den støtte og veiledning vi har fått underveis i prosessen. Gjennom veiledningen har du fått oss til å reflektere over våre egne tanker og handlinger. Vi setter stor pris på ditt engasjement, og de samtaler og diskusjoner vi har hatt underveis.

Det har vært veldig givende for oss å være to om oppgaven. Det har gitt oss større rom for refleksjon og diskusjon underveis, samtidig som vi har kunne støttet oss på hverandre.

Til slutt vil vi takke familie og venner som har vært både støttende og tålmodig underveis i prosessen.

Bergen, mai 2019

Innhold

Norsk sammendrag	2
Engelsk sammendrag (abstract)	3
Forord.....	4
Innhold	5
1.0 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	7
1.2 Oppgavens oppbygging	8
2.0 Teori	9
2.1 Opphavet til ulike definisjoner av begrepet mobbing	9
2.2 Hva er mobbing?	12
2.3 Forskning på mobbing sett i barnehagekontekst	14
2.4 Kampen om mobbebegrepet	15
2.5 Forebygging av mobbing i barnehagen.....	18
2.5.1 <i>Se hvert enkelt barn</i>	18
2.5.2 <i>Sosial kompetanse</i>	18
2.5.3 <i>Voksenrollen</i>	19
2.5.4 <i>Barnesyn</i>	20
2.6 Barnehagelærerens profesjonskompetanse	21
3.0 Metode	21
3.2 Valg av kvalitativ forskningsmetode	22
3.3 Kvalitativt forskningsintervju	22
3.5 Forberedelse og gjennomføring av kvalitativt intervju	24
3.6 Transkribering og analyse	25
3.7 Etske aspekter.....	26
3.8 Metodekritikk	27
4.0 Presentasjon av funn og drøfting	28
4.1 Tradisjonell oppfatning av mobbebegrepet	29
4.1.1 <i>Funn</i>	29
4.1.2 <i>Drøfting</i>	30
4.2 Ambivalent forhold til mobbebegrepet i barnehagekontekst	31
4.2.1 <i>Funn</i>	32
4.2.2 <i>Drøfting</i>	33

4.3 Ønsker mest fokus på forebygging	35
4.3.1 Funn	35
4.3.2 Drøfting	37
5.0 Konklusjon	39
Litteraturliste:	41
6.0 Vedlegg 1	44
6.1 Vedlegg 2	45
6.3 Vedlegg 3	48
6.4 Vedlegg 4	50
6.5 Vedlegg 5	51

1.0 Innledning

(...) jeg er ikke sånn veldig fan av å bruke ordet mobbing hele tiden, og fokusere på det, for jeg synes mobbing er et negativt ladet begrep og at fokuserer du for mye på mobbing så kanskje du, altså jeg snakker ikke med barn om mobbing for eksempel, jeg føler det er bedre å vri det om og snakke om hva vi jobber mot, i form av at vi skal skape vennskap og relasjoner og dette her da.

«(...) Ja, ja, ja for mobbebegrepet er jo det der med at en svakere part og en sterkere part, og så at det går over tid sant, det er jo noe med det der tidsaspektet her og»

Dette er to sitater tatt fra intervjupersonene våre. Vi tok de med her for å illustrere motstanden som finnes hos barnehagelærere når det kommer til å bruke begrepet i en barnehagekontekst, og den usikkerhet som finnes når det gjelder begrepets innhold.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Den tradisjonelle tilnærmingen til mobbing har i stor grad blitt sett på gjennom et individ- og gruppeorientert perspektiv, og har vært en rådende diskurs i samfunnet (Ertesvåg, 2018). Som en motstand til dette har det i de senere år derimot vokst frem et mer relasjonelt perspektiv på mobbing, sett i en barnehagekontekst. Vi har selv opplevd i praksis hvordan den tradisjonelle oppfatningen av mobbebegrepet har vært rådende i barnehagen. Derfor ønsker i vår oppgave å få et klarere bilde av hva som kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen. Hvilke tanker og syn har personalet når det gjelder mobbing, og hva legger de i selve begrepet?

I rammeplanen for barnehager skal barnehagen bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelses og mobbing. Rammeplanen sier også at dersom et barn opplever krenkelses eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

I 2015 kom forskningsrapporten: Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen som var en kontrast til forskerne Olweus og Roland sin tradisjonelle oppfatning av mobbing. Forskningsprosjekt retter søkelyset mot mobbing i barnehagen. Lund viser til forskningsfunn som indikerer at mobbing også forekommer i barnehagen. Blant annet viser forskning knyttet til trivsel og medvirkning i barnehagen at 12% av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn når de er i barnehagen (Lund et al., 2015, s. 7)

På bakgrunn av dette har vi valgt følgende problemstilling:

«Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen?»

Fordi barnehagelærerrollen er sentral i vår problemstilling, velger vi å kort gjøre rede for definisjonen av hva en barnehagelærer er: Barnehagelærer favner gruppen med høyskoleutdanning som henholdsvis førskolelærere og barnehagelærere. Og dem som arbeider i stillinger ut fra barnehageloven §17a og rammeplanens tydeliggjøring av mandatet. Dette er en foreløpig definisjon som vil bli utdypet i teoridelen.

1.2 Oppgavens oppbygging

I vår oppgave kommer vi først til å belyse temaet mobbing og opphavet til ulike definisjoner av begrepet. Her vil vi i hovedsak presentere forskning som er blitt gjort på området av Erling Roland (sitert i Helgesen), Dan Olweus (sitert i Helgesen) og Ingrid Lund (Lund et al., 2015). Deretter vil vi gå inn på det individorienterte-, gruppeorienterte og relasjonsorienterte synet på mobbing. Vi kommer også til å gå inn på flere forskjellige former for handlinger som kan kategoriseres som mobbing. Vi vil så gå dypere inn på relevant forskning som er gjort rundt mobbing i barnehagen hvor blant annet Sonja Perren og Ingrid Lund blir trukket frem (sitert i Helgesen, 2014). Vi tar deretter for oss «kampen om mobbebegrepet» hvor vi går inn på barnehagelærernes holdninger og tanker rundt mobbebegrepet sett i en barnehagekontekst. I tillegg vil vi kaste lys over barnehagelærernes motstand til den tradisjonelle definisjonen av mobbebegrepet. Avslutningsvis i teoridelen vår tar vi for oss forebygging av mobbing i barnehagen. Her trekker vi frem den forebyggende verdien av å se hvert enkelt barn, barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap (Kristensen, 2014), betydningen av voksenrollen (Lund, 2014) og barnesyn (Johansson, 2011). På bakgrunn av vår problemstilling synes vi det er viktig å trekke frem barnehagelærerens profesjonskompetanse. Her baserer vi oss i stor grad på rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) og Thoresen

(2015). Vi kommer deretter til å gjøre rede for vårt valg av kvalitativ metode, kvalitativt forskningsintervju, valg av intervjupersoner, forberedelse og gjennomføring av intervju, transkribering og analyse, etiske aspekter og metodekritikk. Til slutt kommer vi til å presentere våre funn, drøfting av disse og en oppsummering.

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven kommer vi til å ta for oss det vi ser på som relevant teori i forhold til vårt tema og vår problemstilling. Vi vil ta for oss forskning som omhandler den tradisjonelle måten å forstå mobbing på, det vil si en individ- og gruppeorientert tilnærming. I tillegg vil vi belyse nyere forskning som er mer rettet mot å se på mobbing som et sosialt- og relasjonelt fenomen. Innledningsvis vil vi ta for oss ulike definisjoner av begrepet mobbing. Deretter vil vi gå mer inn på hva mobbing kan være, og hvordan dette utartes blant barn og voksne. Vi vil også belyse den opposisjonen og motstanden som finnes blant ansatte i barnehagen, når det kommer til å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst. Vi kommer til å ta for oss barnehagelærerens ansvar ved å se på hva deres profesjonskompetanse innebærer.

2.1 Opphavet til ulike definisjoner av begrepet mobbing

I denne delen av oppgaven ønsker vi å sette lys på de to tradisjoner som har preget forskningen når det gjelder begrepet mobbing, og den nyere forskningen som har kommet frem de senere år som en opposisjon til det tradisjonelle.

Roland viser til den svenske forskeren og personlighetspsykologen Dan Olweus, som satt i gang en undersøkelse av aggresjon blant unge gutter i Stockholms-området (2014, s. 17). Rapporten kom ut i bokform i 1973 og ble raskt oversatt til norsk i 1974 med tittelen *Hakkekyllinger og skolebøller*. Bokens navn indikerer grunnforståelsen av individenes betydning for overgrepene, og i lys av Stockholms-undersøkelsen kom det frem verdifulle opplysninger om hakkekyllingene og skolebøllene. Den videre forskningen på individuelle kjennetegn ved plagere og mobbeofre er blitt omfattende og dominerende (Roland, 2014, s. 17-18). Olweus legger vekt på gruppeprosesser, men han gir individuelle kjennetegn ved plagere og mobbeofre fortrinn i sin forståelse av årsaker og prosesser (Roland, 2014, s. 17).

Ifølge Roland har Olweus vært svært aktiv som forsker siden 1975 og til dags dato (2014, s. 18). Og gjennom forskningsmateriale utviklet og utdypet han sin grunnleggende forståelse av årsaksmekanismer som i hovedsak er at bestemte, negative hjemmeforhold stimulerer aggressivitet, og at dette personlighetstrekket er den viktigste drivkraften bak mobbing av sårbare medelever (Roland, 2014, s. 18). I tillegg har Olweus også fra 1980-tallet hatt sterkt fokus på tiltak gjennom utvikling, utprøving og evaluering av Olweus-programmet mot mobbing og antisosial atferd (Roland, 2014, s. 18).

I boken til Helgesen trekkes Olweus frem som en av skandinavias fremste forskere på mobbing (2014, s. 21). Han definerer begrepet slik:

En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer... den som bli utsatt for de negative handlingene, har vanligvis ikke så lett for å forsvare seg og er ofte litt hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne (Olweus, 1992b:17-18, referert i Helgesen, 2014, s. 21).

Erling Roland er professor i spesialpedagogikk og en av landets ledende eksperter på mobbing (Roland, 2014, s. 23). Han beskriver i boken sin *Mobbingsens psykologi* en felles internasjonal forståelse for hvordan mobbing bør defineres. Fellestrekk som blant annet blir nevnt er aggressive, uvennlige eller negative handlinger. Roland trekker frem aggresjon og aggressive handlinger som en viktig faktor for å forstå intensjonen bak handlingen. Blant forskere blir mobbing sett på som en negativ atferd hvor hensikten er bevisst eller ubevisst å skade mobbeofferet. Definisjonene av mobbing innebærer blant annet at mobbing kan utføres av en gruppe mennesker og/eller enkeltpersoner (Roland, 2014, s. 23). Roland har sammen med Grete Sørensen Vaaland utformet følgende definisjon av mobbing:

Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utestenging og erting er de vanligste formene for mobbing (Roland og Vaaland, 2003:8, referert til i Helgesen, 2014, s. 21).

Helgesen viser i boken sin til hvordan Olweus betegner mobbing som negative handlinger, mens Roland og Vaaland bruker sterkere begrep, nemlig vold (2014, s.21).

Ingrid Lund er en av forskerne som i 2015 satt i gang prosjektet «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen», og som har vært svært betydningsfull innenfor nyere forskning på mobbing. I forskningsrapporten blir Olweus nevnt som en av de som helt tydelig utdyper sin definisjon med at negative handlinger er når noen med hensikt påfører, eller prøver å påføre en annen person skade eller ubehag (Lund et al., 2015, s. 8). Her legges det til grunn at mobbing antas å være intensjonelt fra utøverens side. Denne antakelsen har blant annet medført at man har satt et særlig fokus på barn i skolepliktig alder, og ikke sett på barn under skolepliktig alder, ut fra en begrunnelse om at så små barn ikke er i stand til å mobbe intensjonelt (Lund et al., 2015, s. 8). I stedet anvender man begreper som «erting», «egling» eller i grovere tilfeller «utestenging» disse begrepene er kanskje treffende dersom man betrakter episodene som enkeltstående. Begrepene er imidlertid egnet til å tilsløre alvorligheten i det som foregår (Lund et al., 2015, s. 8). Ingrid Lund m.fl. sier at det kan det vitne om en «skylapp» - tilnærming; vi ser ikke problemet fordi vi ikke vil vedkjenne oss at det eksisterer. En konsekvens av å ikke anvende mobbebegrepet relatert til barn under skolepliktig alder er at det har blitt gjort relativt lite forskning på dette (Lund et al., 2015, s. 8). Ingrid Lund har et mer relasjonelt syn på mobbing og ønsker derfor å lage en definisjon knyttet til barnehagens kontekst (Lund et al., 2015, s. 45). Definisjonen vektlegger barnets opplevelse av krenkelse knyttet til ekskludering fra fellesskapet og de voksnes rolle i forhold til å tilrettelegge for inkludering av alle barn (Lund et al., 2015, s. 45). Begreper som «gjentatt» og «over tid» som anvendes i de etablerte definisjonene av begrepet mobbing blir utelatt. Dette er fordi forskerne synes det er problematisk i forhold til små barn at handlinger som defineres som mobbing må gjentas eller vare over tid (Lund et al., 2015, s. 45).

Forskerne mener at mobbing handler om å krenke små barns opplevelse av det grunnleggende behov barn har for tilhørighet. Ved å få inn disse aspektene i forståelsen av små barns sosiale prosesser definerer de mobbing i forhold til barn i barnehagen på følgende måte:

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet» (Lund et al., 2015, s. 45).

2.2 Hva er mobbing?

Mobbing er et komplekst fenomen. Vi ser tegn til et paradigmeskifte når det gjelder å forstå hva mobbing kan være – fra mobbing som individuell aggresjon til mobbing som et sosialt og kulturelt fenomen som konstitueres gjennom mange forskjellige og sammenvevde krefter (Helgesen, 2014, s. 13). Ifølge Helgesen ser det ut til å være en utbredt oppfatning om at barnehagebarn er for små til å mobbe (2014, s. 11). Dette begrunnes med at de ikke har den modenheten som skal til for å gjennomføre bevisste og systematiske utfrysinger av andre barn (2014, s. 11). Helgesen viser til at debatten om at barnehagebarn er for små til å mobbe, står i sterk kontrast til forskning som konkluderer med at små barn kan mobbe andre, og at de har en forståelse av at disse handlingene kan gjøre andre vondt (2014, s.11). Ondskap synes å være en sentral del i manges forståelse av mobbing (2014, s.11).

Ifølge Helgesen kan fenomenet mobbing defineres enten som individuell aggresjon eller som gruppeprosesser på avveier (2014, s. 25). Han forklarer videre at den individorienterte tilnærmingen peker på at mobbing finner sted i asymmetriske relasjoner, hvor mobberen beskrives som en med aggressive personlighetstrekk og manglende empati, og offeret som en fysisk svak og usikker person (2014, s. 25). Helgesen refererer til Olweus som sier at aggressive personer med tendens til å mobbe er oppdratt av kalde og uengasjerte omsorgspersoner, mens svake og usikre personer knyttes til overbeskyttende omsorgspersoner (2014, s. 25). Olweus sine karakteriseringer kan ifølge Helgesen forstås som negative, da de fastlåser de forskjellige posisjonene i mobbing (2014, s. 25). Den individorienterte definisjonen peker på at mobbing kan være en relasjon mellom to, men utelukker ikke at mobbing kan involvere flere, som oftest da mobberens støttespillere. Slike grupper beskrives som dysfunksjonelle (2014, s. 25). Helgesen viser til May Robin Schott (2009) som foreslår at vi heller bør se på hvordan grupper fungerer når noen blir mobbere og andre ofre (2014, s.25). Hun mener at deltakerne ikke forstås som spesielt onde eller aggressive, men at usikkerhet om tilhørighet til gruppen kan utløse handlinger som ekskluderer en fra fellesskapet. Hensikten er ikke å gjøre andre vondt eller å ødelegge vennskap, men å sikre sin egen tilhørighet til gruppen (2014, s. 25). Her beskrives ulike definisjoner som kan føre til ulike forståelser av mobbing, men det synes å være enighet om at mobbing kan forstås som systematiske handlinger som preges av tortur og krenkelser, og som pågår over en viss tid (2014, s. 25).

Ingrid Lund er en av forskerne som er nevnt tidligere i oppgaven, som ser på mobbing fra et annet perspektiv enn det Olweus og Roland gjør (2019). Hennes forståelse av mobbing bygger blant annet på den danske forskeren Marie Søndergaards beskrivelse av mobbing som sosiale prosesser på avveie. Hun setter dynamikken i inkluderings- og ekskluderingsprosesser i fokus for å forstå mobbing. Fokus flyttes fra individuell aggresjon, manipulering og ondsinnet atferd som personbaserte egenskaper til kontekstuelle faktorer som for eksempel barns oppvekstvilkår i hjem. Lund erkjenner at idet de fremmer en ny forståelse for mobbing kan ikke en definisjon romme alt. Hun presiserer at det er så en gang slik at noe blir i skyggen idet en retter lyskaster mot noe spesifikt en ønsker å få fram (Lund, 2019).

Ifølge Helgesen (2014, s. 26) kan mobbing involvere flere forskjellige former for handlinger, disse deles inn noe forskjellig. Helgesen presenterer tre forskjellige forskergrupper som belyser tre forskjellige inndelinger (2014, s. 26). Vi vil først ta for oss den finske forskergruppen Kaukiainen, Björkqvist og Lagerspetz (1999). Disse skiller mellom tre former for mobbing: fysisk, verbal og indirekte. Fysisk mobbing innebærer handlinger som å puffe, slå, sparke, kaste stein på et annet menneske. Verbal mobbing innebærer trusler om fysisk angrep som for eksempel å puffe en annen av en sykkel dersom vedkommende ikke får den. Indirekte mobbing er en mer sofistikert form hvor mobberen utfører ekskluderende handlinger overfor en annen uten å bli identifisert. Det kan se ut som om hensikten ikke er å skade noen, og angriperen kan dermed ikke anklages for handlingene. Andre eksempler kan være å fortelle løgner om en person som ønskes ekskludert, bli venn med en annen som hevn, forsøke å få en annen på hans eller hennes side mot en annen (Helgesen, 2014, s.26). Når angriperen forblir uidentifisert, unngås motangrep og på den måten skjules mobbingen.

Helgesen presenterer også den Kanadiske forskergruppen Crick, Casas og Mosher (2014, s. 27). Disse skiller mellom åpen og relasjonell mobbing. De forstår åpen mobbing som identisk med fysiske angrep, eller trusler om slike angrep. Relasjonell mobbing er sosial ekskludering og sladder, og den kan bestå av direkte eller indirekte mobbing (2014, s.27). Direkte fordi mobberen utfører handlingene rettet mot personen som ønskes ekskludert, eller indirekte som kan være å fortelle usannheter om en annen bak vedkommendes rygg, og på den måten skjule handlingene, og mobberen kan dermed ikke hevnes eller straffes.

Marion K. Underwood bruker begrepet sosial aggresjon når hun snakker om ikke-fysisk mobbing. Dette kan foruten ondsinnet sladder og manipulering av relasjoner i en vennegruppe, også være negative ansiktsuttrykk.

Til slutt viser Helgesen til Christoffersen og Petersen (2011) som presenterer mobbing som direkte og forfølgende mobbing som kan være slag, spark eller navnekalling, som forstås som identisk med fysisk og verbal mobbing (2014, s. 27). Og indirekte og utelukkende mobbing som kan være sosiale ekskluderingsformer som for eksempel krypterte utsagn, ignorering, håning. Sosial aggresjon, indirekte mobbing eller relasjonell mobbing kan forstås som tilnærmet identiske begreper, og utføres stort sett ved hjelp av skjulte metoder eller på måter som kan være vanskelig å oppdage for voksne (2014, s. 27). Mens direkte former som slag, spark, kalling og trusler vanskelig kan skjules fordi det ofte både sees og høres.

2.3 Forskning på mobbing sett i barnehagekontekst

I forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» vises det til forskning på barns trivsel og medvirkning i barnehagen i Norge (NTNU, 2012), hvor en peker på at 12% av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn når de er i barnehagen (Lund et al., 2015, s.7). Det vises også til psykologiprofessor Sonja Perren som har studert mobbing i sveitsiske barnehager, og som konkluderer med mobbing forekommer i barnehager (2015, s.7). Perren fant gjennom en studie basert på omfattende observasjoner at 37% av barna var involvert i mobbing (2015, s.7). Observasjonene ble gjennomført i 3 forskjellige barnehager, hvor Perren fant at både lærere og barn observerte både direkte og indirekte former for mobbing i barnehagen (2014, s.29). Helgesen nevner også at Perren konkluderte med at de eldste av barnehagebarna i større grad brukte verbale former for ekskludering enn de yngste (2014, s.29). Sonja Perren ser på mobbing som en underkategori av aggressiv atferd, og hun definerer mobbing slik: en måte å være på som har som mål å gjøre andre vondt eller såre dem (Helgesen et al., 2014, s.22).

I forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» ble det brukt en kvantitativ tilnærming for å gi et overordnet bilde på fenomenet mobbing i barnehagen (Lund et al., 2015, s.13). I tillegg skulle ulike faktorer som kunne påvirke det sosiale læringsmiljøet i barnehagen generelt (Lund et al., 2015, s.13). Det blir trukket frem at hensikten med prosjektet var å sammenligne og undersøke verdier og holdninger blant ansatte og foresatte i barnehagen (Lund et al., 2015, s.13). Det ble stilt spørsmål til hvilke holdninger ansatte og foreldre hadde til mobbing i barnehagen. Resultatene viste at omtrent hver fjerde voksen (foresatte og ansatte) bagatelliserte mobbing, og var i noen grad enig i påstanden om at fokuset på mobbing er overdrevet eller til dels unødvendig (Lund et al., 2015, s.21).

Deltakerne ble også bedt om å ta stilling til følgende påstander om mobbere og mobbeofre i barnehagen. Resultatene viste blant annet at en stor andel av deltakerne (33-47%) i gjennomsnitt var enige med påstandene om barna selv har skyld i mobbing, om de legger opp til mobbing og at de kan forebygge det selv med litt innsats (Lund et al., 2015, s. 22)

Det ble stilt spørsmål om hvordan foresatte og ansatte forstod begrepet mobbing. Resultatene viste at mobbing i barnehagen oftest ble relatert til å utelate noen fra leken og at offeret opplevde hendelsen som mobbing. I tillegg så det ut til at barnas bruk av «betingede trusler» var et relativt anerkjent aspekt av mobbing for mange deltakere (Lund et al., 2015, s.23).

2.4 Kampen om mobbebegrepet

Ifølge Kristensen (2014, s. 32) er mobbing i barnehagen er relativt nytt tema blant personalet i barnehagen og i den offentlige debatten. Hun bekrefter sosial kompetanse som et svært viktig bidrag fra barnehagen, men stiller spørsmål ved om det er tilstrekkelig arbeid for å forebygge mobbing (2014, s. 32). Diskurs kan sies å være den språklige kraften som betydning skapes gjennom. De rådende diskursene om mobbing i barnehagen konstrueres ved bestemte måter å snakke om og forstå begrepet mobbing på, og vil være i stadig endring og påvirkes av aktørene i samtaler om temaet (2014, s. 32).

Ifølge Kristensen ble «manifest mot mobbing» utviklet i 2002 som et resultat av at tidligere statsminister Kjell Magne Bondeviks kamp mot mobbing ble fulgt opp (2014, s. 34). Dette manifestet, som var en tiltaksplan med en visjon om nulltoleranse for mobbing, var et forpliktende samarbeid mellom regjering, Kommunenes Sentralforbund, foreldreutvalget for grunnskolen, Utdanningsforbundet og Barneombudet (2014, s. 33). De ville spesielt sette fokus på de voksnes rolle og deres ansvar både i barnehage, skole, hjem og fritid (Kristensen, 2014, s. 34). Forebyggende og holdningsskapende arbeid skulle være i fokus, samtidig som mobbing skulle bekjempes med effektive tiltak. I 2003 sluttet også Barne- og familiedepartementet seg til «Manifest mot mobbing». I 2016 erstattet regjeringen «Manifest mot mobbing» med «Partnerskap mot mobbing», og det skulle være gjeldende fra 2016 til 2021. Det nye partnerskapet skulle bestå av Sametinget, Utdanningsforbundet, Foreldreutvalget for grunnopplæringen, Foreldreutvalget for barnehagen, Fagforbundet, KS, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet, Elevorganisasjonen, Norsk lektorlag, Private

Barnehagers Landsforbund og Kristne Friskolers Forbund på vegne av friskoleorganisasjonene (Regjeringen, 2016).

Ifølge Kristensen (2014, s. 34) uttalte Laila Dåvøy (2003) at hun var glad for at også barnehagen skulle bli med i dette viktige arbeidet mot mobbing, og påpekte viktigheten av at barnehageansatte fikk kompetanse til å avdekke mobbing. Hun nevnte i tillegg at det kanskje ikke hadde vært så vanlig å snakke om mobbing blant så små barn, da det stemte dårlig med synet på barn som rene og uskyldige. Dåvøy trodde på det tidspunktet likevel at mobbeproblematikken var godt kjent i barnehagesektoren, som til da lenge hadde jobbet systematisk med utvikling av sosial kompetanse, språk og kommunikasjonsevne (2014, s. 34 - 35). Med partnerskapet forplikter organisasjonene seg til både felles tiltak og tiltak i den enkelte organisasjon. Partnerne skal blant annet bidra til å utvikle kompetanse lokalt om virkemidler for å forebygge, avdekke og bekjempe mobbing og krenkelser, spre informasjon og bygge lokale nettverk (Regjeringen, 2016).

Ifølge Kristensen ble det tilsynelatende ikke en skikkelig debatt omkring mobbing i barnehagen før etter evalueringen av «manifest mot mobbing» i 2004 (2014, s. 37). Noen av de som engasjerte seg var blant annet barnehagelæreren og konsulent i Utdanningsforbundet Turid Pålerud, og Torgeir Alvestad som arbeidet med utvikling og opplæring i Kanvas (2014, s. 37). Pålerud skrev i tidsskriftet *Barnehagen* (2004) at hun ikke kjente seg igjen i beskrivelsen av barnehagen som en arena for mobbing. Hun viste til egne erfaringer med negativ uakseptabel atferd hos barn i barnehagen, men mente likevel at begrepet mobbing ikke var beskrivende for denne atferden. Hun poengterte videre at barnehagelærere var følsomme for barns mistrivsel og uheldige væremåter i barnehagen, og mente derfor det var urettferdig at de nå ble hengt ut som bevisstløse siden de ikke forsto barns negative atferd som mobbing (2014, s. 37). Helgesen påpeker at de signalene Pålerud sendte ut i denne artikkelen, var motstridende til sakslisten til utdanningsforbundet, som hun var med å utarbeide året før (2014, s. 37). Pålerud skrev under på at også det pedagogiske personalet i barnehagen måtte ha kompetanse, ressurser og handlekraft til å sette i verk relevante tiltak mot mobbing (2014, s. 37). Alvestad mente at mobbing ikke var et sentralt begrep i barnehagen, men at det ble satt på dagsorden i forbindelse med «manifest mot mobbing» (Helgesen, 2014, s. 37). Han mente at forskernes og regjeringens virkelighetsoppfatning ble presset nedover hodene til dem som arbeidet i barnehagen uten god nok dokumentasjon (2014, s. 37). Alvestad mente at «manifest mot mobbing» i barnehagen bygger på et negativt syn på barnet, som «er født syndig og føler trangten til det vonde i hjertet sitt». Han var derimot av den oppfatning at små barn ikke

mobbet hverandre, men intenst øvde på det å omgå andre folk på en grei måte (Helgestad, 2014, s. 37). Ifølge Kristensen (2014, 38) fikk Alvestad og Pålerud støtte i sin tankegang av Dag Hareide, som på den tiden var leder for Nordisk forum for megling og konflikthåndtering (2014, 38). I forbindelse med toårsmarkeringen av «manifest mot mobbing» utfordret han den offisielle mobbediskursen da han rykket ut med en kritisk kronikk i Dagbladet, samt artikler i *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* og tidsskriftet *Skolepsykologi*. Hareide problematiserte bruken av begrepet mobbing og stilte seg undrende til at det i kampen mot mobbing ble lagt vekt på et utilstrekkelighetspråk i stedet for et mestringsspråk (2014, s.38). I tillegg hevdet han at barnehagen og barnehagepedagoger uttrykte ubehag over et så fremmed ord som mobbing (Hareide, 2004b) (Kristensen, 2014, s. 38). Hareides påstander og synspunkter i forhold til mobbebegrepet og «manifest mot mobbing» fikk massiv kritikk, fordi det kunne bidra til å svekke tilliten til arbeidet som var gjort i forhold til «manifest mot mobbing» (Kristensen, 2014, s. 38). Både Olweus og Roland hevdet at Hareides mobbekritikk innebar sterke meninger på et svakt faglig grunnlag. Kristensen påpeker at ifølge Roland var Hareide på feil mobbespor, og at kritikken var både ukvalifisert og usaklig. Olweus derimot prøvde å oppklare eventuelle misforståelser i forhold til individualiseringen av mobbebegrepet og effekter av trening i sosial kompetanse (2014, s. 38).

Ifølge Kristensen (2014, s. 44) er ikke mobbediskursene «bare snakk», men også en form for sosial handling som er med på å forme kulturen i barnehagen (2014, s. 44). Roland (2007) poengterer at utbyttet av implementeringen av tiltaksplaner mot mobbing må kjennes viktig for dem som skal gjøre jobben (Kristensen, 2014, s. 44). Kristensen poengterer at kunnskap er makt, og kunnskap om hva mobbing er og hva mobbing ikke er, ser ut til å være den viktigste forutsetningen for å forstå hvordan mobbing kan bekjempes.

Ifølge Kristensen (2014, s. 45) stod barnehagen på bar bakke for 11 år siden når det gjaldt tiltak mot mobbing. Hun sier videre at innsatsen i barnehagesektoren til da først og fremst hadde vært konsentrert omkring forebyggende tiltak og sosial kompetanse i sin alminnelighet (Kristensen, 2014, s.45). Ifølge Kristensen kan det basert på forskning virke som om dette ikke har endret seg stort (2014, s. 45). Diskursen om mobbing i barnehagen kjemper i hovedsak om fastleggelsen og betydningen av begrepet mobbing knyttet til barnehage, og hvorvidt dette er et begrep som kan brukes til å beskrive de negative handlingene til førskolebarna. Kristensen (2014, s.39) viser til Pettersen (2005) som mente at pedagoger burde bli flinkere til å kalle en spade for en spade i stedet for å bruke «snille» og pedagogisk riktige begreper (2014, s. 39). Ifølge Kristensen kan det virke som barnehagelærere ønsker å

ha en positiv tilnærming til barns negative atferd, og begrepet mobbing synes å utfordre denne tilnærmingen. Det kan synes som om det er sosial kompetanse-diskursen som preger fagfolk i barnehagen, og som videre former praksis (2014, s. 39).

2.5 Forebygging av mobbing i barnehagen

Når vi nå skal ta for oss forebygging av mobbing i barnehagen synes vi det er meget relevant å trekke frem hva rammeplanen sier om temaet. Rammeplanen tar for seg personalets ansvar og påpeker at de skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.23). De skal også støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner. I tillegg skal personalet forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.23).

2.5.1 Se hvert enkelt barn

Det er ikke få tiltaksplaner, hovedmålsetninger og årsplaner i barnehager over det ganske land som sier noe om det å «se hvert enkelt barn» som et ideal i barnehagehverdagen (Lund, 2014, s. 120). Det er vakkert, og alle kan nikke anerkjennende til hvor viktig dette er for barns utvikling og livskvalitet. Men når vi da gjennom forskning kan dokumentere at mobbing skjer, at mange barn i norske barnehager ikke blir sett, falmer de vakre ordene (Lund, 2014, s. 120). De mister sin kraft på den avdelingen der enkeltbarn gjentakende blir utsatt for negative hendelser, der voksne går forbi eller er for opptatt, lei eller trøtte til å stoppe opp og aktivt støtte barn som trenger det i utfordrende situasjoner (Lund, 2014, s. 120). Ifølge Lund handler observasjon om noe mer enn å bare bruke øynene. Det handler om å være bevisst, ikke minst hvilke «briller» man har på (2014, s. 121).

2.5.2 Sosial kompetanse

Rammeplanen forteller at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt

samspill (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.22). I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.22-23).

Kristensen (2014, s.45) refererer til Olweus som forholder seg skeptisk til effekten av arbeid med sosial kompetanse som tiltak for å forebygge mobbing. Olweus påpeker verdien av å fremme og støtte sosial kompetanse, men at det mest sannsynlig ikke er tilstrekkelig for å forebygge mobbing (Kristensen, 2014, s. 45). Ifølge Kristensen trengs mer strategier og konkret kunnskap om mobbing for å iverksette behandlende tiltak mot mobbing. Hun legger videre til at når nyere forskning viser at mobbing også forekommer i barnehagen, vil vi tro at barnehagelærere trenger mer konkret kunnskap om mobbing i stedet for bare sosial kompetanse (Kristensen, 2014, s. 45). Ifølge Kristensen kan det se ut som mobbing til dels flyter sammen med sosial kompetanse-diskursen, samtidig som mobbediskursen også står i et motsetningsforhold til diskursen om sosial kompetanse (2014, s. 45). Dette fordi arbeidet med sosial kompetanse fordrer et positivt syn på barna og fokuserer på deres ressurser, mens mobbing tar utgangspunkt i et negativt syn på barna, der en også må ha fokus på barnas negative handlingsmønstre (Kristensen, 2014, s.45). Videre viser Kristensen til rammeplanen hvor det står at sosial kompetanse anses som et nyttig virkemiddel for å motvirke problematferd som mobbing (Kristensen, 2014, s. 46). For at personalet i barnehagen skal klare å identifisere mobbing, må det ha kunnskap og innsikt i de gruppeprosessene som til enhver tid utspilles i barnegruppen (Kristensen, 2014, s. 47). For å klare dette påpeker Kristensen at de også må kunne tolke samspillet i barnegruppene, og da er det nødvendig å ha kunnskap både om mobbing og sosial kompetanse, slik at en klarer å se forskjell på hva som er lek og hva som er mobbing (2014, s. 47).

2.5.3 Voksenrollen

Ifølge Lund (2014, s. 114) er de voksnes forståelse av barn og barnas atferd grunnlaget for om voksne ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis. Hun sier videre at det på bakgrunn av bred forskning på barns lek, atferd og samspill er utarbeidet en rekke programmer og tiltak som kan virke forebyggende på mobbing (Lund, 2014, s. 114). Men uavhengig av hva vi arbeider med i barnehagen, er det de voksnes holdninger som ligger til grunn for de

handlingene som utføres (Lund, 2014, s. 114). Barn kjenner når de voksne vil dem vel. De ser det i blikket, kjenner det i måten den voksne berører eller ikke berører på, hører stemmens irritasjon, likegyldighet, overbærenhet eller varme (2014, s. 114). Med bakgrunn i de erfaringene barn har fra relasjoner til voksne, kjenner de seg trygge eller utrygge (2014, s. 115). Barn må lære å feile, prøve selv og utfordre egne grenser for hva de kan klare og hva de våger. Der voksne overbeskytter og tar over ved minste motstands vei, lærer barn aldri å stå i konflikter eller finne ulike løsninger i utfordrende situasjoner (Lund, 2014, s. 116). Men her må den voksne skille mellom de situasjonene der barn krenkes og trenger støtte og hjelp, fra de situasjonene der den voksne kan iakttas fra sidelinjen og tre støttende til dersom det trengs, til de situasjonene der barna klarer å ordne opp selv (2014, s. 116).

I Nettavisen livsstil (Nilsen, 2017) oppfordrer Ingrid Lund alle barnehageansatte til å være delaktige i lek, og observere når barna leker, og lytte til barns atferd. Ifølge Lund er ikke lek bare noe barn holder på med. Er man som barnehageansatt aktiv og deltar i leken, er det lettere å få med seg om noen utestenges fra lek. Det er også viktig at de voksne i barnehagen er observante og hjelper barn inn i leken for å forebygge mobbing, sier Lund (Nilsen, 2017). Når vi går forbi og later som om mobbing ikke skjer, handler det om holdninger; til barn, lek og samspill, og vår egen rolle som voksen. Holdninger og verdier kommer først i kampen mot mobbing. Deretter kommer kunnskap, som igjen fører til handlinger, sier Lund (Nilsen, 2017).

2.5.4 Barnesyn

Når Johansson (2011) snakker om barnesyn, nevner hun hvordan voksne forholder seg til barn som personer, hvordan de oppfatter og møter dem. Det handler om å bli forstått, tolket og møtt på en kjærlig måte hvor både du og jeg har det samme behovet for å kunne handle ut ifra våre egne hensikter og vårt eget initiativ. At barn blir behandlet med respekt viser til hvilket menneskesyn en har og har stor betydning for hvilken omsorg de får (Johansson, 2011, s.56).

En barnehagelærers barnesyn handler om å forstå barna, se deres perspektiver og møte barna på deres egne premisser. Det dreier det seg om å kunne se på barna som meningsskapende personer med intensjoner, medmennesker som har behov, ønsker og interesser som skal respekteres. Alternativet er at de ser på barnets hensikter som irrasjonelle, hvor de voksne avgjør hva som er best for barnet og hvor en ikke tar dem på alvor (Johansson, 2011, s.58).

2.6 Barnehagelærerens profesjonskompetanse

Thoresen (2015, s.96) refererer til Unni Bleken som sier at barnehagelærere må hente oppdatert kunnskap om barn, barndom og barndommens plass i samfunnet fra teori så vel som fra praksis. De må også skaffe seg kunnskap om endringer i samfunnet. Innebygd i disse anbefalingene ligger en sterk bevissthet om barnehagen som samfunnsinstitusjon (Thoresen, 2015, s.96).

I forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen nevnes det at utdanningen skal sikre samspill mellom høy faglig, didaktisk og sosial kompetanse samt evne til profesjonsetisk refleksjon i pedagogisk arbeid med barn i barnehagen. Utdanningen skal vektlegge pedagogisk ledelse (2012, §1).

I rammeplanen (2017, s.15) for barnehagen står det blant annet skrevet at barnehagelærere er den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver. Barnehagen er en lærende organisasjon der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller. De skal ivareta relasjoner mellom barna i grupper, mellom barn og personalet og mellom personalet og foreldre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.15).

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven ønsker vi å presentere hvilken metodisk tilnærming vi har brukt for å finne svar på vår problemstilling: Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen?

Vi starter med å gjøre rede for hva metode er, for så å trekke frem hvorfor vi valgte kvalitativ forskningsmetode og kvalitativt forskningsintervju. I tillegg vil vi presentere vårt valg av intervjupersoner og hvordan vi forberedte og gjennomførte vårt kvalitative intervju. Videre vil vi belyse hvordan vi tok fatt i transkriberings- og analyseprosessen. Vi avslutter metodedelen vår med å gå gjennom etiske aspekter og reflektere rundt metodekritikk.

3.1 Kvalitativ tilnærming

Ulrik Malt (2015) beskriver begrepet kvalitativ som det som har med noe eller noens egenskaper eller kjennetegn å gjøre; i motsetning til det som har med antall (kvantitativt) å gjøre.

Kvalitativ forskning er en forskningsmetode som vektlegger forståelse og analyse av sammenhenger i en prosess hos den enkelte fremfor opptelling av fenomener eller kjennetegn ved en gruppe individer (Malt, 2015). Kvalitativ forskning er viktig for å utvikle bedre forståelse av individer som for eksempel motivasjon, følelser, holdninger, kognitive prosesser, og dermed utvikle nye teorier og hypoteser som i neste omgang kan utprøves i kvantitative (normative) studier, ofte i form av randomiserte kliniske forsøk (Malt, 2015). Kvalitativ og kvantitativ forskning er derfor supplerende metoder som ikke kan erstatte hverandre (Malt, 2015).

3.2 Valg av kvalitativ forskningsmetode

Vårt valg falt på en kvalitativ tilnærming fordi den ga oss verktøy til å kunne trekke frem informantenes oppfatninger og tanker rundt vårt tema og vår problemstilling. Ved å bruke denne metoden anså vi at det var en større mulighet til å kunne hente ut et enda større spekter av informasjon utover det vi hentet fra teori og forskning. Vi ønsket å gjøre et dypdykk inn i barnehagelærernes forståelse av mobbebegrepet, ved å lytte til de eksplisitte beskrivelser, meninger og hva som ble sagt «mellom linjene». Vi håpet å kunne få et klarere inntrykk av hvilke verdier, kunnskaper og holdninger barnehagelærerne satt inne med i forhold til temaet mobbing.

3.3 Kvalitativt forskningsintervju

Vi vil støtte oss på Kvale & Brinkmann som sier at et kvalitativt forskningsintervju bør inneholde både meningsspørsmål og faktaspørsmål (2018, s.47-48). I slike intervju må man kunne lese det som «sies» mellom linjene, og for å kunne gjøre det må man kunne lytte til de eksplisitte beskrivelsene og de uttrykte meningene. Ved å bruke kvalitativt forskningsintervju sikter en mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord istedenfor tall.

Målet vårt var derfor ikke kvantifisering, men vi søkte heller en kvalitativ kunnskap uttrykt i normalt språk. I tråd med det Kvale og Brinkmann sier, oppfordret vi intervjupersonene til å være nøyaktig i sine beskrivelser av det de følte og opplevde, og hvordan de håndterte situasjonen (2018, s.47-48).

Ifølge Kvale & Brinkmann vil et intervju være fokusert på bestemte tema ved hjelp av åpne spørsmål (2018, s.48-49). Det er verken stramt strukturert med standardspørsmål eller helt «ikke-styrende». Her må intervjueren lede intervjupersonen frem til bestemte temaer, men intervjupersonen må selv få frem hva han eller hun mener er viktig for undersøkelsen. Intervjuer og intervjupersonen påvirker og agerer overfor hverandre. Det handler om at kunnskap skapes i samspillet mellom mennesker. Samspill kan utløse forsvarsmekanismer og være angstprovoserende hos begge parter (2018, s. 48-49).

3.4 Valg av intervjupersoner

Intervjuperson 1 (Isabella)	Intervjuperson 2 (Hanne)	Intervjuperson 3 (Catrine)
Utdannet barnehagelærer	Utdannet barnehagelærer	Utdannet barnehagelærer
Ansiennitet: 9 år	Ansiennitet: 6 år	Ansiennitet: 25 år
Stilling: Barnehagelærer	Stilling: Pedagogisk leder	Stilling: Pedagogisk leder

Når vi skulle finne våre intervjupersoner, belaget vi oss i stor grad på det Dalland omtaler som strategisk utvalg (Dalland, 2017, s. 57). Det var viktig for oss å velge intervjupersoner som hadde tilstrekkelig arbeidserfaring til å kunne svare på våre spørsmål. Vi startet prosessen med valg av intervjupersoner ved å kontakte de potensielle kandidatene både skriftlig og muntlig. Vi valgte barnehagelærere fordi de i tillegg til sin faglige kompetanse, også er mer med barna enn det en pedagogisk leder ofte har muligheten til.

Intervjupersonene kom fra tre forskjellige barnehager som vi hadde kjennskap til fra før. Dette var barnehagelærere som gjorde inntrykk på oss i form av deres faglige kompetanse og engasjement for yrket sitt. Vi valgte intervjupersoner som hadde ulik bakgrunn, ansiennitet og erfaring.

3.5 Forberedelse og gjennomføring av kvalitativt intervju

Etter at intervjupersonene hadde takket ja til å være med på vårt forskningsprosjekt, satte vi i gang det forberedende arbeidet med å avtale tid og sted for intervju, lage intervjuguide (se vedlegg 1), samtykkeskjema (se vedlegg 2) og informasjonsskriv (se vedlegg 3) hvor de skulle fylle ut bakgrunnsinformasjon. For å være best mulig forberedt sendte vi informasjonsskriv og samtykkeskjema på mail i forkant av intervjuene. Vi avtalte med alle intervjupersonene å gjøre intervjuene på arbeidsplassen deres, og som intervjuere tenkte vi at det ville være den mest naturlige settingen hvor de sannsynlig ville føle seg mer komfortabel og trygg.

Vi valgte å ikke gi intervjupersonene intervjuguiden i forkant av intervjuene. Grunnen til dette var at det muligens var en risiko for at de ville lese seg opp på temaet og problemstillingen i forkant, noe som igjen ville farge deres svar, forkunnskap og kompetanse. Dermed ville også svarene muligens bli preget av hva de kanskje trodde vi ville høre, og ikke være genuine og reelle.

Ifølge Dalland er en intervjuguide er ment som en hjelp til å kunne lede deg gjennom et intervju (2017, s. 78). Det som kjennetegner et kvalitativt intervju er å kunne skape kunnskap gjennom en intervjuprosess og samtaleform (2017, s. 78). Vi støttet oss til Dalland når vi laget vår intervjuguide som bestod av hovedspørsmål og underspørsmål. Dette var ment som en hjelp for å kunne utvikle de spørsmålene vi tok opp i samtalen. Dermed kunne vi videreføre svarene informantene ga oss ved hjelp av nye og relevante oppfølgingsspørsmål (2017, s. 78). Ved hjelp av oppfølgingsspørsmålene kunne vi også sikre oss at vi ikke hadde misforstått intervjupersonenes svar. Vårt mål gjennom intervjuene var å kunne forstå hva som kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen. Spørsmålene i intervjuguiden (se vedlegg 1) bar preg av problemstillingen vår. I tråd med det Johannessen sier i boken sin stilte vi spørsmål basert på vårt tema og problemstilling, og dette hjalp oss til å holde fokus under intervjuet. Samtidig ga våre åpne spørsmål rom for oppfølgingsspørsmål (Johannessen et al., 2010).

Vi støttet oss til Dalland når vi forberedte oss til intervjuet både faglig og mentalt, i tillegg var vi veldig bevisst på at dette var et fenomen som angikk både intervjuer og intervjupersonen (2017, s. 78). Vi hadde i forkant av intervjuene informert om at vi kom til å være to intervjuere, hvor den ene i hovedsak utførte intervjuet og den andre fulgte opp med oppfølgingsspørsmål der det var naturlig og fungerte ellers som en observatør. Vi støtter oss

til det Dalland sier om at observasjon er noe som gir oss anledning til å se med egne øyne hvordan mennesker handler og samhandler, og hvordan de forholder seg til sitt fysiske miljø (2017, s. 97). Videre sier Dalland at når en er to som arbeider sammen og gjør et intervju, er møtet med intervjupersonen viktig (2017, s. 78). For oss ble motivasjonen styrket, og vi kunne få med oss alle de inntrykk som verken notater eller lydopptak kunne formidle. Dalland snakker også om fordeler med å være flere hvor da den ene kan lede samtalen og den andre observere kroppsspråk og mimikk hos intervjupersonen (2017, s. 87).

I tråd med det Dalland sier om starten på intervjusituasjonen brukte vi en liten stund før selve intervjuet startet med å ufarliggjøre situasjonen (2017, s. 82). Vi fortalte at vi selv var nervøse, da dette var vår første erfaring med å intervju noen. I tillegg tok vi frem lydopptakeren, som ble et lite samtaleemne fordi vi ikke anså oss selv som teknisk anlagt. Dette førte til både latter og en avslappet atmosfære for oss alle. Før intervjuet startet mottok vi signert samtykkeskjema og informasjonsskriv fra intervjupersonen. Vi startet intervjuet ved å informere om problemstillingen vår og gikk deretter løs på spørsmålene. Alt vi fikk av informasjon fra samtykkeskjemaet og informasjonsskrivet tok vi med oss videre i analysedelen av oppgaven vår.

Ifølge Dalland skal et kvalitativt intervju sette i gang tanker og følelser hos både intervjuer og intervjuperson (2017, s. 84). Vi opplevde det som viktig og verdifullt for både oss og intervjupersonen å kunne snakke om intervjuet, og hvordan det ble opplevd i etterkant av spørsmålene. For oss handlet det også om å kunne kvalitetssikre samtalen (2017, s. 84).

3.6 Transkribering og analyse

Før vi startet med intervjuene gjorde vi tekniske prøver på lydopptakeren for å utelukke eventuelle problemer som kunne oppstå. Vi gjorde blant annet et «likksom» intervju for å forsikre oss om at vi snakket tydelig nok i forhold til plassering av diktafonen. Vi ville unngå at vi ved transkribering ikke kunne høre hva som ble sagt. I tillegg sjekket vi umiddelbart etter hvert intervju at vi faktisk hadde fått lagret intervjuet. Videre overførte vi intervjuene til en sikker oppbevaring på datamaskinen.

Transkribering handler om å kunne skrive ned det som blir sagt i et intervju ordrett. Når vi transkriberte oppdaget vi at dette var en tidkrevende prosess som krevde nøyaktighet. Det ga oss derimot en mulighet til å gjenoppleve og reflektere over intervjuene. Vi oppdaget raskt at

nyanser som kroppsspråk, mimikk og stemmeleie ikke var noe som kunne skrives ned på papir og som derfor var i fare for å gå tapt i transkriberingen. Vi støttet oss til Dalland når vi tolket disse punktene så godt vi kunne i form av å skrive ned når de lo eller så usikker ut (2017, s. 84).

Vi startet analyseprosessen med å lage et analyseskjema (se vedlegg 4) som bestod av fire kolonner fordelt på: intervjuguide (se vedlegg 1), naturlig enhet, tema og teori. Ved å ha disse punktene hjalp det oss til å finne ut hva intervjupersonene hadde å fortelle, samtidig prøvde vi å finne mening gjennom å tolke hva de ga oss av svar (Dalland, 2017, s. 87). Ved å bruke analyseskjema ga det oss en mulighet til å bedømme hvor typisk de sitater vi fant var for intervjumaterialet som helhet. Ved å kategorisere ble det lettere for oss å oppdage forskjeller og likheter mellom intervjupersonene og på denne måten oppdage eventuelle funn. Under prosessen måtte vi forkorte intervjupersonenes svar til kortere formuleringer – en såkalt meningsfortetting (Brinkmann, S. & Kvale, S. 2015, s. 231-232).

3.7 Ethiske aspekter

Før vi skulle gjøre selve intervjuene måtte vi søke til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for å få godkjenning til å gjennomføre våre intervju på ønsket måte. Dette fikk vi godkjent (se vedlegg 5). Når vi skulle gjøre intervju med de forskjellige intervjupersonene var det viktig for oss å reflektere rundt begrepet forskningsetikk og hva det innebar. Ifølge Den nasjonale forskningsetiske komité (*NESH*) omfavner begrepet forskningsetikk verdier, normer og institusjonelle ordninger (2016, s.5). Dette bidrar igjen til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet. Praktisk vitenskapsmoral blir kodifisert eller sammenfattet i forskningsetikken, og de forskningsetiske retningslinjene er konkretiseringer av forskersamfunnets grunnleggende normer og verdier (*NESH*, 2016, s. 5). I de forskningsetiske retningslinjene står det under del B, punkt 5 om hensyn til personer. Her nevnes det hvor viktig det er at en viser respekt for menneskeverdet, det valgte temaet og de som deltar i forskningen, også når forskningsresultater blir formidlet og publisert (*NESH*, 2016, s.12). *NESH* sier videre at vi må sørge for å respektere privatliv, familieliv, beskytte mot skade, urimelige belastninger og verne om personlig integritet. Vi ønsker også å trekke inn punkt 6 som handler om personvern, hvor en skal respektere forskningsdeltakerens autonomi, medbestemmelse, frihet og integritet (*NESH*, 2016. s. 12). Punkt 8 og 9 under del B, handler om samtykke, informasjonsplikt og konfidensialitet. Vi leverte ut et samtykkeskjema (se

vedlegg 2) og et informasjonsskriv (se vedlegg 3) som intervjupersonen måtte lese gjennom og godkjenne i form av signatur. Vi passet på at det var full klarhet i at intervjupersonene og deres informasjon ville bli anonymisert, at det de sa var konfidensielt, og at all informasjon kunne trekkes tilbake dersom informanten ønsket dette (NESH, 2016. s. 14-17).

Innenfor kvalitative studier finnes ulike datainnsamlingsmetoder som blant annet lydbåndinnspilling og kvalitative intervju. Disse aspektene aktiverer ulike etiske problemstillinger, og det finnes etiske prinsipper som må overholdes. Eksempler på dette kan være informert samtykke og konfidensialitet. I våre intervju brukte vi en diktafon for å kunne få med alt som ble sagt. Vi gjorde det klart både skriftlig og muntlig at alt som ble tatt opp, ville bli slettet etter fullført og godkjent bachelor.

Når vi gjennomførte vårt kvalitative intervju var det viktig for oss å bevare intervjupersonen sin integritet både under og i etterkant av intervjuet. Ifølge Fangen må man kunne anonymisere og behandle sensitive opplysninger med varsomhet (2015, s. 1).

Vi trekker frem Fangen som sier at det er viktig at man er selvkritisk i forhold til sine egne tolkninger og det må komme klart frem i teksten hva som er forskerens egne tolkninger og hva som er deltakerens tolkninger av sine handlinger. En må også gjøre det klart hva som er deltakernes utsagn og hva som er forskerens tolkning av disse (Fangen, 2015, s. 1).

3.8 Metodekritikk

Når vi valgte den kvalitative metoden var vi klar over at dette kunne innebære noen risikofaktorer i form av at vi potensielt kunne få mange forskjellige svar, holdninger, tanker og erfaringer knyttet opp mot vår problemstilling. Med tanke på at vi bare hadde valgt ut tre informanter var det ikke sikkert at den empirien vi satt igjen med var representativ for samtlige barnehagelærere i Norge.

Ifølge Bergsland & Jæger handler validitet om i hvilken grad resultatene er gyldig for det fenomenet og det utvalget som er undersøkt, og hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes (2014, s.80). En kan knytte det til kvaliteten av tolkningen, til bekreftbarhet, og om den forståelsen det enkelte prosjekt fører til, støttes av annen forskning. En kan hindre misforståelser og sikre at data man samler inn er relevant for de spørsmålene man vil ha svar på ved å ha en nærhet til feltet, noe som igjen bidrar til å sikre validitet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

I tråd med det Bergsland & Jæger sier var det viktig for oss å kunne reflektere og være kritisk over vår valgte metode og egne innsamlingsstrategier, da ingen metode er feilfri (2014, s.80). Innenfor kvalitative studier kan en snakke om reliabilitet som kan knyttes til spørsmål om troverdighet. Det handler om at forskningen utføres på en tillitvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn, og hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes. Vi støttet oss til Bergsland og Jæger når vi reflekterte rundt hvorvidt vår kritiske vurdering av prosjektet var med på å gi inntrykk av at forskningen ble utført på en tillitvekkende og pålitelig måte (2014, s. 80).

Dalland snakker om forskningseffekten og hvordan personer som blir observert muligens kan opptre annerledes enn de ellers ville ha gjort (2017, s.119). Dette kan føre til påvirkning av observasjonen og intervjuets gyldighet. Videre trekker han frem at en som intervjuere må vurdere om hvorvidt intervjupersonene lar seg påvirke av intervjusituasjonen (2017, s119). Det var derfor viktig for oss at intervjupersonene var komfortabel med å åpne seg, slik at de på minst mulig måte følte seg presset og ledet til å si de «rette» tingene. Personlige forhold kan ifølge Dalland også påvirke intervjuet (2017, s.117). Vår oppvekst, utdanning, erfaring, behov, fordommer, motiver og førforståelse kan påvirke det vi ser etter, og hvordan vi tolker det observerte (2017, s.117).

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

Vi vil i denne delen av oppgaven presentere hvert hovedfunn som deretter drøftes i lys av erfaringsbasert kunnskap og relevant teori som står oppført i del 2. Vi kommer til å trekke frem det vi ser på som mest relevant i forhold til vår problemstilling som er: hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen. Våre funn vil hovedsakelig bli presentert som sitater og utsagn, og de er delt opp i 3 kategorier «Tradisjonell oppfatning av mobbebegrepet, Ambivalent forhold til mobbebegrepet i barnehagekontekst og Ønsker mest fokus på forebygging». Våre 3 intervjupersoner vil i denne delen av oppgaven få tildelt hvert sitt fiktive navn; Isabella, Hanne og Catrine (se tabell som står oppført i metode / valg av intervjupersoner).

4.1 Tradisjonell oppfatning av mobbebegrepet

Analysen viser at samtlige intervjupersoner oppfatter at mobbing i barnehagen handler om utestenging, verbal og nonverbal mobbing, og lite fysisk mobbing. De nevner i tillegg at mobbing er noe som kan foregå over tid, og hvor det ofte er en sterk og svak part. En kan trekke tråder mellom intervjupersonenes syn på mobbing, den tradisjonelle tilnærmingen til hva mobbing er og hvorfor det er motstand mot å bruke begrepet i barnehagen.

4.1.1 Funn

Dette kom blant annet frem da vi stilte vårt første spørsmål: hva oppfatter du som eksempler på mobbing i barnehagen. Isabella oppfattet blant annet mobbing som:

«(...) blikk, det de sier til hverandre, kroppslig eller fysisk».

Videre viser hun til følgende eksempel:

«Vi hadde en jentegjeng på 3 jenter som var ganske gode venner, der den samme jenten alltid var utenfor. Det var mye blikk mellom de to jentene, og i garderoben om morgenen så ble det bare sagt hei til den ene jenten».

Hanne fortalte hvordan hun oppfattet mobbing, ved å gi oss eksempler som at barna:

«(...) kommenterer hvilke klær du går med, på en negativ måte».

Videre påpekte hun at det foregår:

«(...) gjerne gjentatte ganger».

Hanne viser også flere ganger til eksempler på utestenging fra lek. Hun forklarer at mobbing kan være når en:

«(...) utestenger fra lek eller viss du sier stygge ting til et barn altså hvis du gjør handlinger som er på en måte krenkende».

Catrine trekker i likhet med Hanne frem at når det kommer til mobbing er det ofte:

«en svakere part og en sterkere part».

Hun bemerker også at mobbing er noe som foregår over tid. Det blir satt fokus på utestenging når Catrine forteller om hvordan bursdager kan føre til utenforskap:

«(...) vi har dette med bursdag, du får ikke komme i bursdagen min, slik som barn sier til hverandre, flytter seg vekk fra der de satt seg ned, flytter seg over til et annet sted, holder plass i samlingsstund for eksempel, hvis vi har stilt opp stoler så holder de plass til hverandre.»

4.1.2 Drøfting

Vi oppfatter det slik at våre intervjupersoner ser på mobbing i barnehagen gjennom et individ-, og gruppeorientert perspektiv. De ser på mobbing som negative handlinger mellom barn, noe som foregår både verbalt, nonverbalt og psykisk. I tillegg er samtlige intervjupersoner enig i at det oppstår utestenging av barn, og at det skjer gjentatte ganger og over en viss tid. Denne tradisjonelle måten å se mobbing på sammenfaller med forskning som blant annet er gjort av Dan Olweus og Erling Roland. Deres definisjoner har lenge vært de mest sentrale og dominerende diskursene i samfunnet (Ertesvåg, 2018). I deres definisjoner finnes mange likheter, men det som skiller dem er blant annet at Olweus bruker betegnelsen «negative handlinger», mens Roland bruker begrepet vold (Helgesen, 2014, s 21). Olweus legger vekt på at mobbing er negative handlinger utført av enkeltindivider eller grupper som er rettet mot en person som har vanskelig for å forsvare seg, og at mobbingen gjentas over en lengre periode (2014, s. 21). I sin definisjon trekker Roland også frem at mobbing forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom mobber og mobbeoffer, og nevner også utestenging som en av de vanligste formene for mobbing (Helgesen, 2014, s 21).

Vi opplevde også at det var en klar sammenheng mellom hvordan barnehagelærere så på definisjonen av mobbing og hvorfor begrepet ikke er noe særlig brukt i barnehagen blant barn og voksne. Vi tolket det slik at både Isabella, Hanne og Catrine ga uttrykk for at den tradisjonelle tilnærmingen til hva mobbing er, blir sett på som både negativ og uheldig. Vi lurer på om grunnen til dette kan være at det å se på små barn i barnehage som mobbere med en intensjon om å skade, står i kontrast til den kompetansen og kunnskapen en har tilegnet seg i forhold til profesjonen. Analysen viste oss at mobbebegrepet istedenfor blir erstattet med andre begreper. Vi stilte oss selv spørsmålet om dette kanskje kunne være med på å forsterke tanken om at mobbebegrepet ikke hører til i barnehagen. Nyere forskning som

forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; mobbing i barnehagen» belyser dette når Olweus nevnes som en som ser på mobbing som negative handlinger som påføres med hensikt om å skade – en intensjon (Lund et al., 2015, s. 8). Og dette kan igjen være en av grunnene til at det ikke er fokusert på barn under skolepliktig alder (2015, s. 8).

Forskningsrapporten viser også at det å bruke andre begreper som «erting» og «utestenging» kan være med på å tilsløre alvoret i det som foregår (2015, s. 8).

Her tenker vi at fordi mobbebegrepet har en tradisjonell form og potensielt kan sette barnet i et dårlig lys, strider dette imot barnehagelæreres barnesyn. Sitatet; «Det finnes ikke vanskelige barn, kun barn som har det vanskelig» (Kinge), gir oss en pekepinn på barnehagelærernes kunnskap og tanker når det gjelder barn. Vi kan i sammenheng med dette forstå hvorfor barnehagelærere velger å bruke andre begreper som er mindre stigmatiserende, nettopp fordi tiltak som «manifest mot mobbing» (Kristensen, 2014, s.34) er bundet opp mot den tradisjonelle oppfatningen av mobbing.

Slik vi ser det vitner intervjupersonenes syn på mobbing om at de kanskje har manglende kunnskap og kompetanse rundt nyere forskning som er gjort rundt mobbing i barnehagen. Her må vi igjen trekke frem Ingrid Lund og «Hele barnet, hele løpet; mobbing i barnehagen», som er en kontrast til det tradisjonelle synet på mobbing, og som beskriver og definerer mobbing med en relasjonsorientert tilnærming (Lund et al., 2015, s. 45).

4.2 Ambivalent forhold til mobbebegrepet i barnehagekontekst

Samtlige intervjupersoner viste gjennom analysen en del motstand til mobbebegrepet. Vi fikk inntrykk av at det rådet en viss form for usikkerhet og negativ holdning hos intervjupersonene når det kom til innholdet i begrepet mobbing, og at det derfor ikke blir brukt i særlig grad i samtaler med barna i barnehagen. Vi opplevde derimot at de heller bruker andre begreper som står i tråd med deres barnesyn og profesjonskompetanse. Vi fikk også en fornemmelse av en viss form for enighet blant intervjupersonene om at mobbing eksisterte i barnehagen, men at det var i liten grad.

4.2.1 Funn

Da vi stilte spørsmålet om hva de mente om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst, svarte Isabella:

«(...) Jeg tenker at det er nødvendig». Videre sier hun også: «vi sier kanskje ikke ordet mobbing tydelig (...).

Når vi spurte i hvilken grad hun hadde erfart episoder med mobbing i barnehagen svarte hun: *«nå kan ikke jeg se så mye mobbing på min småbarnsavdeling, det er det ikke».*

Vi spurte også Hanne hva hun tenkte om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst, og hun svarte følgende:

«Det er et negativt ladet ord og vi tror at hvis vi får for mye fokus og vekt på begrepet mobbing, så dyrker vi det litt feil».

Hun la også til:

«(...) altså jeg snakker ikke med barn om mobbing (...), bedre å vri det om og snakke om hva vi jobber mot, i form av at vi skal skape vennskap og relasjoner (...).»

Vi fikk følgende svar fra Hanne da vi stilte spørsmålet: I hvilken grad har du erfart episoder med mobbing i barnehagen:

«Altså jeg vil si i liten grad (...). Jeg synes at mobbing skjer i barnehagen (...) vi må bare være flink til å se det og ha kunnskap om det».

Når det kom til definisjonen av mobbing beskrev Hanne det slik:

Har ikke mobbing gått litt over fra sånn at (...) mobbing skal liksom være sånn at hvis du gjør noe negativt gjentatte ganger så er det mobbing. Men nå er det liksom gått mer over til at bare hvis du da gjør en negativ handling mot et annet barn og det er et maktforhold hvor du da krenker eller gjør noe mot et barn som ikke er bra, så kan det kalles mobbing uten at det er en sånn gjenganger?

Da vi spurte Catrine om hva hun tenkte om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst, sa hun:

«(...) før så tenkte jeg at nei mobbing det var sånt som var i skolen sant (...), men jeg har egentlig tenkt etter at vi tok det opp for to år siden, at det faktisk skjer i barnehagen og».

Videre sa hun også:

«(...) men, sant, når skal man kalle det mobbing, og når skal man kalle det ekskludering, men jeg vil si at det finnes i barnehagen ja»

4.2.2 Drøfting

Vi opplevde at det var en viss form for ambivalens blant intervjupersonene når det kom til hva mobbebegrepet innebar. I tillegg stilte vi oss selv spørsmålet om det kanskje kunne være en sammenheng mellom den motstanden vi opplevde i forhold til begrepet mobbing, og de diskurser som har vært rådende i samfunnet i tilknytning til de etablerte definisjonene. Teorien underbygger dette når Helgesen forklarer at det ser det ut til å være en utbredt oppfatning om at barnehagebarn er for små til å mobbe (Helgesen, 2014, s. 11). Dette begrunnes med at de ikke har den modenheten som skal til for å gjennomføre bevisste og systematiske utfrysinger av andre barn (2014, s. 11). Helgesen viser til at debatten om at barnehagebarn er for små til å mobbe, står i sterk kontrast til forskning som konkluderer med at små barn kan mobbe andre, og at de har en forståelse av at disse handlingene kan gjøre andre vondt (2014, s.11). Ondskap synes å være en sentral del i manges forståelse av mobbing. Helgesen stiller spørsmål til om så små barn kan være så beregnende, onde, og om mobbing er et uttrykk for personlig ondskap (2014, s.11).

Vi erfarte at intervjupersonene var noe diffus i sine forklaringer rundt begrepet mobbing, og det kunne virke som om det var vanskelig å sette ord på mobbebegrepets innhold. Samtidig så vi også en usikkerhet rundt hvor grensen gikk for å kalle en negativ handling for mobbing, og om disse negative handlingene måtte være gjentakende for å komme innunder definisjonen. Årsaken til denne usikkerheten er kanskje ikke så tilfeldig med tanke på at etablerte definisjoner har fått motstand av nyere definisjoner de siste årene. Vi viser til teori hvor Helgesen refererer til Olweus sin definisjon av mobbing som blant annet sier: «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer (...)» (Helgesen, 2014, s. 21). Kontrasten

til denne definisjonen er Ingrid Lund som har et mer relasjonelt syn på mobbing, og som derfor ønsker å lage en definisjon knyttet til barnehagens kontekst (Lund et al., 2015, s. 45). Definisjonen vektlegger barnets opplevelse av krenkelse knyttet til ekskludering fra fellesskapet og de voksnes rolle i forhold til tilretteleggelse for inkludering av alle barn (Lund et al., 2015, s. 45). Begreper som «gjentatt» og «over tid» som anvendes i de etablerte definisjonene av begrepet mobbing blir utelatt. Dette er fordi forskerne synes det er problematisk i forhold til små barn at handlinger som defineres som mobbing må gjentas eller vare over tid (Lund et al., 2015, s. 45).

Vi fikk inntrykk av at samtlige av intervjupersonene viste tegn til bagatellisering når det gjaldt å se og bruke begrepet mobbing i barnehagen. De ga uttrykk for at de var klar over at det finnes i barnehagen, men at de ser det lite selv. Vi undret oss over disse motstridende svarene og lurte på om dette kunne skyldes hvordan nyere forskning og forteller oss at mobbing finnes i barnehagen, men at intervjupersonenes holdninger og mangel på kunnskap gjør at de ikke ser i hvor stor grad det faktisk skjer. Hvis de ikke kan se det, kan de heller ikke sette i gang tiltak. For å sette dette i perspektiv ønsker vi å trekke frem forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» som blant annet stilte spørsmål om hvilke holdninger de voksne har til mobbing i barnehagen (Lund et al., 2015, s.20). Resultatene viste at omtrent hver fjerde voksen (foresatte og ansatte) bagatelliserte mobbing, og var i noen grad enig i påstanden om at fokuset på mobbing er overdrevet eller til dels unødvendig (Lund et al., 2015, s.21).

Dette fikk oss igjen til å tenke på om det kunne ha en sammenheng med manglende oppdatert kunnskap og kompetanse på området, spesielt med tanke på nyere forskning som er kommet frem de siste årene. I forbindelse med dette reflekterte vi også over en barnehagelærers ansvar, og hva en kan forvente seg når det gjelder å holde seg oppdatert innenfor profesjonen. Gjennom teori og praksis har vi selv sett viktigheten av å kunne skape faglig bevissthet blant personalet i barnehagen for å kunne reflektere over hva en gjør og hvorfor, noe som igjen kan føre til kompetanseheving. Thoresen belyser dette når han refererer til Unni Bleken som sier at barnehagelærere må hente oppdatert kunnskap om barn, barndom og barndommens plass i samfunnet fra teori så vel som fra praksis. De må også skaffe seg kunnskap om endringer i samfunnet. Innebygd i disse anbefalingene ligger en sterk bevissthet om barnehagen som samfunnsinstitusjon (Thoresen, 2015, s.96).

Det ser ut til å være enighet blant intervjupersonene om hvor viktig det er for personalet i barnehagen å snakke sammen om mobbing og mobbebegrepet. Vi opplever allikevel at det

råder motstridende følelser om å ta det i bruk i samtaler med barna, og at de heller velger å legge vekt på vennskap og gode relasjoner. Vi opplevde også at det fantes en frykt for at økt fokus på mobbebegrepet, ville føre til at flere ble bevisst på mobbing, og dermed ville også mobbeomfanget bli større. Kristensen belyser dette når hun refererer til Pettersen som mente at pedagoger burde bli flinkere til å kalle en spade for en spade i stedet for å bruke «snille» og pedagogisk riktige begreper (Kristensen, 2014, s. 39). Ifølge Kristensen kan det virke som barnehagelærere ønsker å ha en positiv tilnærming til barns negative atferd, og begrepet mobbing synes å utfordre denne tilnærmingen. Det kan synes som om det er sosial kompetanse-diskursen som preger fagfolk i barnehagen, og som videre former praksis (2014, s. 39).

4.3 Ønsker mest fokus på forebygging

Gjennom analysen opplevde vi at når det kom til temaet mobbing i barnehagen, hadde intervjupersonene et ganske stort fokus på forebygging og inkludering. Spørsmålene vi stilte under intervjuene ga oss en del svar som blant annet handlet om hvordan de jobber med vennskap, omsorg, empati, følelser. Noen nevner bruk av antimobbeprogrammer, da spesielt programmet om røde og grønne tanker som forebygging av mobbing i deres barnehage. Vi reflekterte over om de spørsmål vi stilte, kunne være med på å bidra til at intervjupersonenes svar ofte handlet om forebygging av mobbing istedenfor hvordan de så på det å bruke mobbebegrepet i en barnehagekontekst.

4.3.1 Funn

Når vi spurte Isabella i hvilken grad hun hadde erfart episoder med mobbing i barnehagen svarte hun:

«Jeg vil ikke si at det skjer ofte, fordi at når vi ser det, så gjør vi tiltak, og jobber for at det på en måte skal slettes ut, sant».

Da vi spurte om hun ville gå litt nærmere inn på begrepet mobbing, kom hun med følgende uttalelse:

«(...) Så det er vel derfor man på en måte er så bevisst på at her må man ha observasjoner, her må vi være tilstedeværende voksne».

Ved spørsmål om i hvilken grad mobbing ble nevnt i årsplanen svarte hun:

«(...) da er vi inne på vennskap, vi er inne på omsorg, vi er inne på empati».

Når vi stilte spørsmålet: Hva tenker du om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst, sa hun:

«(...) vi snakker om følelser, masse om følelser, og vi har om røde og grønn tanker».

Når vi spør om det er andre ting om mobbing i barnehagen som ikke har kommet godt nok frem, påpeker hun:

«(...) samtlige i personalet har jobbet med barnesyn i mange år».

Hun trekker også frem verdien av gode rollemodeller:

«hvordan vi snakker med hverandre, sant, hvordan møter vi hverandre i samspill, og det er sånn vi er med barna også».

Hun legger også til:

«(...) Så det er viktig at vi har med oss på en måte hele personalet da».

Vi stilte Hanne spørsmålet om i hvilken grad mobbing ble nevnt i årsplanen, da fortalte hun:

«Alt som vi har fokus på i årsplanen (...) verdiene våre, satsingsområdene våre er på en måte forebyggende, i form av at vi skal jobbe med relasjonsarbeid, gode verdier og holdninger, som rammeplanen sier (...) det er jo forebyggende mot mobbing, som vi jobber mot med temaer som vennskap (...)».

Videre sa hun:

«altså jeg føler heller vi fokuserer på hva vi skal styrke og hva vil skal forebygge og ikke så mye på hva problemet er hvis dere skjønner hva jeg mener».

Da vi stilte spørsmålet: Er det andre ting om mobbing i barnehagen som ikke har kommet godt nok frem fikk vi til svar:

«Da er det viktig sånn som fra styrernivå og pedagogisk leder nivå at vi må ha ett fokus på det da (...), snakke om det, og finne ut hva vi legger i det (...)».

Da Catrine fikk spørsmålet: Hva tenker du om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst, svarte hun:

«Da setter vi gjerne mer ord på handlinger og følelser, men altså i fagmiljøet oss imellom, så synes jeg vi skal bruke det».

På spørsmålet; I hvilken grad bruker dere formuleringer om mobbing i årsplanen, svarte hun:

«(...) vi snakker jo mye om det med ekskludering og inkludering sant, og alle skal ha en venn og alle skal på en måte være en del av fellesskapet».

4.3.2 Drøfting

Svarene til samtlige intervjupersoner kan tyde på en manglende kunnskap eller bevissthet når det kommer til hva mobbebegrepet inneholder. Som Kristensen poengterte er kunnskap makt, og kunnskap om hva mobbing er og hva mobbing ikke er, ser ut til å være den viktigste forutsetningen for å forstå hvordan mobbing kan bekjempes (Kristensen, 2014, s.44). Våre intervjupersoner er tilknyttet til tre forskjellige barnehager hvor det i hovedsak ser ut til å være fokus på forebygging gjennom arbeid med vennskap, empati, omsorg og følelser. Dette er noe Ingrid Lund også kommer inn på når hun sier at det på bakgrunn av bred forskning på barns lek, atferd og samspill, er blitt utarbeidet en rekke programmer og tiltak som kan virke forebyggende på mobbing. Men uavhengig av hva vi arbeider med i barnehagen, er det de voksnes holdninger som ligger til grunn for de handlingene som utføres (Lund, 2014, s. 114).

Gjennom analysen ble det tydelig for oss at det var lettere for intervjupersonene å snakke om forebygging som de hadde mye kunnskap om fra før, istedenfor å snakke om selve mobbebegrepet. Intervjupersonene nevnte blant annet observasjon som et forebyggende element. På bakgrunn av dette viser vi til Ingrid Lund, som er en av de som oppfordrer alle barnehageansatte til å være delaktige i lek, og observere når barna leker, og lytte til barns atferd (Nilsen, 2017). Ifølge Lund er ikke lek bare noe barn holder på med. Er man som barnehageansatt aktiv og deltar i leken, er det lettere å få med seg om noen utestenges fra lek. Det er også viktig at de voksne i barnehagen er observante og hjelper barn inn i leken for å forebygge mobbing, sier Lund (Nilsen, 2017).

Vi opplevde også at enkelte av intervjupersonene syntes det var viktig å kunne ha en felles forståelse for hva mobbing er, hva det innebærer og at det er noe som bør gjennomgås hele

personalet i barnehagen. Vi ser dette i sammenheng med viktigheten av å holde seg oppdatert i forhold til ny kunnskap og sørge for at alle har en felles forståelse av hva mobbing er. Vi viser til rammeplanen som sier at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. (...) Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 37). Videre sier rammeplanen også at barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11).

I analysen nevnte en av intervjupersonene at personalet hadde jobbet med barnesyn i mange år, og hun så det i sammenheng med mobbing i barnehagen. Vi tolker det hun sier som at det barnesynet man har, kan være en drivkraft for forebyggende arbeid i barnehagen. Det forutsier selvsagt at en har et barnesyn som står i tråd med rammeplanen og barnehagens verdier. Vi viser til Johansson som snakker om barnesyn. Hun forteller hvordan voksne forholder seg til barn som personer, hvordan de oppfatter og møter dem (Johansson, 2011, s.56). Det handler om å bli forstått, tolket og møtt på en kjærlig måte hvor både du og jeg har det samme behovet for å kunne handle ut ifra våre egne hensikter og vårt eget initiativ. At barn blir behandlet med respekt viser til hvilket menneskesyn en har og har stor betydning for hvilken omsorg de får (Johansson, 2011, s.56). I tråd med dette tenker vi at barnesyn handler om å se barnet som subjekt, vise respekt, forståelse for deres behov, la dem medvirke og føle seg viktig for fellesskapet. Vi ser det som viktig å kunne lytte til det som blir fortalt og ta barnet på alvor, da det kan være med på å legge selve grunnlaget i det forebyggende arbeidet. Ifølge Lund mister de sin kraft på den avdelingen der enkeltbarn gjentakende blir utsatt for negative hendelser, der voksne går forbi eller er for opptatt, lei eller trøtte til å stoppe opp og aktivt støtte barn som trenger det i utfordrende situasjoner (2014, s. 120).

Når vi spør intervjupersonene om det er andre ting om mobbing i barnehagen som ikke er kommet godt nok frem svarer en av de følgende: «(...) hvordan vi snakker med hverandre, sant, hvordan møter vi hverandre i samspill, og det er sånn vi er med barna også».

Et annet funn som kom frem i analysen var relevansen av å være en god rollemodell. Vi tolker det slik at det handler om å kunne se på hverandre som likeverdige, hvor en prøver å se og forstå hverandres handlinger. Vi reflekterte også rundt hva som skjer hvis den voksne ikke møter barn med den anerkjennelsen og respekten de har krav på, og ikke forstår barns motivasjon for å gjøre det de gjør. For å belyse dette ønsker vi å trekke frem Johansson (2011,

s.69-70) som sier at når barns bestrebelser oppleves som irrasjonelle og planløse, eller at de ikke har evne til å erfare og skape mening er det fordi barnehagelærerne tolker og opplever barnas handlinger i negativ form. Resultatet av dette blir da at barnas handlinger blir hindret og begrenset av de voksne (Johansson, 2011, s.69-70). Vi reflekterte også over resultatet som kommer av å ikke være klar over viktigheten av sin rolle som voksen. I tråd med dette viser vi til Ingrid Lund som snakker om hvordan de mister sin kraft på den avdeling der enkeltbarn gjentakende blir utsatt for negative hendelser, der voksne går forbi, eller er for opptatt, lei eller trøtte til å stoppe opp og aktivt støtte barn som trenger det i utfordrende situasjoner (Lund, 2014, s.120).

Da vi spurte om mobbing i forhold til årsplanen nevnte enkelte intervjupersoner at de hadde fokus på forebygging i form av relasjonsarbeid, gode verdier og holdninger. Det ble sagt at årsplanen var i tråd med det rammeplanen sa. I lys av dette var våre tanker at intervjupersonene så på det å heve barnas sosiale kompetanse, som et bidrag til å forebygge mobbing. Vi støtter oss til Kristensen når hun refererer til Olweus som påpeker verdien av å fremme og støtte sosial kompetanse, men at det sannsynlig ikke er tilstrekkelig for å forebygge mobbing (Kristensen, 2014, s. 45). Hun legger videre til at når nyere forskning viser at mobbing også forekommer i barnehagen, vil vi tro at barnehagelærere trenger mer konkret kunnskap om mobbing i stedet for bare sosial kompetanse (Kristensen, 2014, s. 45). Som referert til tidligere i oppgaven, sier Kristensen at kunnskap er makt. Det kommer frem gjennom analysene

våre at samtlige intervjupersoner ikke prater med barna om mobbing. I sammenheng med dette tenker vi at det er viktig å drive forebyggende arbeid mot mobbing hvor en involverer barna slik at de får en bedre forståelse av mobbing innebærer. Ifølge Roland bør samtaler med barna om mobbing bli tatt opp som en naturlig del av barnehagehverdagen fordi da blir troverdigheten størst (2014, s. 117). Likevel påpeker han at det kan være lurt å ha om temaet til faste tidspunkter også slik at det ikke glir ut av fokus (Roland, 2014, s. 117).

5.0 Konklusjon

I denne oppgaven har vi tatt for oss temaet mobbing i barnehagen. Gjennom å drøfte tre barnehagelæreres syn på fenomenet mobbing satt opp imot erfaringsbasert kunnskap og relevant teori var vårt mål å kunne besvare følgende problemstilling:

«Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing?»

Vi har gjennom prosessen vært veldig ydmyk og kritisk overfor oss selv når det kommer til det faktum at vi er studenter med lite erfaringsbasert kunnskap. Vi har stor respekt for den tillit som våre intervjupersoner har vist oss.

Empirien vi sitter igjen med forteller oss at samtlige barnehagelærere som vi intervjuet ikke er videre begeistret for begrepet mobbing, og at de har et ganske ambivalent forhold til å bruke det i en barnehagekontekst. Samtlige intervjupersoner fremstod usikker og til dels spørrende når det kom til innholdet og definisjonen av mobbing. Vi mistenker at intervjupersonene ikke var oppdatert på nyere forskning om mobbing i barnehagen, forskning som vi anser som svært relevant i forhold til deres verdier, holdninger og hvordan de jobber i barnehagen. I sammenheng med dette ønsker vi å nevne Ingrid Lund og forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen» som har utarbeidet en egen definisjon når det kommer til mobbing i barnehagen som har et relasjonelt perspektiv.

Intervjupersonene ga uttrykk for at den tradisjonelle tilnærmingen til mobbing var negativt ladet, og ikke stod i tråd med deres profesjonskompetanse og syn på barn. Vi hadde derfor en oppfatning om at de ikke hadde særlig mye til overs for mobbebegrepet og dets innhold. Ut ifra det intervjupersonene fortalte kom det frem at de erkjente at mobbing eksisterte i barnehagen, men at de ikke ønsket å anerkjenne begrepet. De ga uttrykk for at begreper som ekskludering, inkludering og utestenging var mer passende begreper i barnehagen.

Når det kommer til forebyggende arbeid i forhold til mobbing, gjorde samtlige intervjupersoner det klart at det var noe de hadde mye kunnskap om. Det var tydelig at deres hovedfokus var å styrke barnas sosiale kompetanse gjennom å jobbe med temaer som blant annet vennskap, empati og følelser.

Vi reflekterte over at en som styrer og barnehagelærer har et yrkesetisk ansvar om å følge rammeplanen og hele tiden ha «barnets beste» i tankene. Barnehagen som lærende organisasjon må å holde seg oppdatert på hva som rører seg i samfunnet og fagmiljøet når det gjelder forskning på barn.

Litteraturliste:

Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bachelor oppgaven i barnehagelærer utdanningen*. Oslo: Cappelen Damm.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju (3.utg.)*. Oslo: Gyldendal

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving (6.utg.)*. Oslo: Gyldendal

Ertesvåg, Sigrun K.. (2018, 8. oktober). mobbing. I Store norske leksikon.

Hentet fra: <https://snl.no/mobbing>

Fangen, K. (2015). *Kvalitativ metode*. Hentet fra:

https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvalitativ-metode/?fbclid=IwAR3hMn9O_ooAxuBmuUXnzcrnY96d5orUgDfcr5ITs9Z3NQBHQgKcnrvKtg

Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen. (2012). (LOV-2005-04-01-15-§3-2).

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-06-04-475>

Helgesen, M. B. (2014). Hvordan kan mobbing forstås?. I M. B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen – Et sosialt fenomen* (s. 19-30). Oslo: Universitetsforlaget

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag

Johansson, E. (2011). *Små barns læring: Møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Kinge, E.C. (u.å.). *Barn er ikke vanskelig*. Hentet fra:

https://www.unicef.no/elsk-meg/barn-er-ikke-vanskelig?fbclid=IwAR2wf-5nlafaP6YA_meciV0IbARIT77BX1TcQ4AUfuuH1HntECGjkFTOYME

Kristensen M.Ø., (2014). Kampen om mobbebegrepet. I M. B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen - Et sosialt fenomen* (s. 32-50). Oslo: Universitetsforlaget

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Lund, I., (2014). Tydelige og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen. I M. B. Helgesen (Red.), *Mobbing i barnehagen: Et sosialt fenomen* (s. 114 - 126). Oslo: Universitetsforlaget

Lund, I.(red.), Cameron, D.L., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Kovac, B.V. & Nome, D.Ø. (2015). *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*. Forskningsrapport 2015. Hentet fra:

<http://www.forebygging.no/Global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Lund, I. (2019, 04.februar). *Utenforskap, krenkelse og mobbing kan aldri bli presist*. *Dagbladet*. Hentet fra:

https://www.dagbladet.no/kultur/utenforskap-krenkelse-og-mobbing-kan-aldri-bli-presist/70716337?fbclid=IwAR0Kaw_y7XOmosCAD-m44DuKuID64ChOJMIv9N5kKU5z2WBZuAT3GEEJSivM

Nilsen, H. (2017, 11. november). Professor Ingrid Lund: - Skremmende når voksne tror mobbing «bare er lek». *Nettavisen Livsstil*. Hentet fra:

https://www.nettavisen.no/livsstil/professor-ingrid-lund---skremmende-nar-voksne-tror-mobbing-bare-er-lek/3423388247.html?fbclid=IwAR3hnGVQz_qko2bq9KObC1jQQAW48suVVz1PUElfxid9JWmN7BYW0KVdVrQ

Roland, E. (2014). *Mobbings psykologi – Hva kan skolen gjøre?* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Tholin, K. R. (2015). *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Bergen: Fagbokforlaget

Thoresen, I. T. (2016). *Barnhagelæreren – Profesjon, Politikk og Forskning*. Oslo: Cappelen Damm AS

Vedlegg

6.0 Vedlegg 1

INTERVJUGUIDE

Bachelorkandidater:

xxxx & xxxx

Tema for bachelor/intervjuet:

Vi ønsker å gjøre et intervju hvor vi stiller spørsmål rundt begrepet mobbing i barnehage

Problemstilling:

Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen?

1. Hva oppfatter du som eksempler på mobbing i barnehagen?
2. I hvilken grad har du erfart episoder med mobbing i barnehage?
3. I hvilken grad bruker dere formuleringer om mobbing i årsplanen?
4. Hva tenker du om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst?

(hvilke begreper vil du bruke?) oppfølging. Kan du si mer om det? Er det andre bedre praksiser som passer i barnehagen.

Voksenrollen?

5. Er det andre ting om mobbing i barnehagen som ikke har kommet godt nok frem?
(Voksenrollen?)

6.1 Vedlegg 2

SAMTYKKESKJEMA - INTERVJU AV INFORMANTER I FORBINDELSE MED BACHELOROPPGAVE

TEMA: MOBBING I BARNEHAGEN

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet, og hva deltakelse i intervjuet vil innebære for deg som informant.

Formål:

I forbindelse med vår bacheloroppgave har vi valgt temaet «mobbing i barnehagen». Bakgrunnen for valget er en genuin interesse for hvordan mobbing blir sett på, og arbeidet med i barnehagen. Ifølge rammeplanen skal barnehagen håndtere, stoppe og følge opp mobbing og krenkelser hvis et barn opplever dette. I barnehagen skal barn få støtte til å håndtere utfordringer, mestre motgang, de skal få støtte og veiledning i hva det vil si å vise empati og bli kjent med sine egne, og andres følelser. Barnehagen skal bidra til at barnet føler de betyr noe og har en verdi, de skal kunne få muligheten til å oppleve mestring, og de skal få oppleve både livsglede og ikke minst trivsel (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11).

Gjennom oppgaven ønsker vi å få et klarere bilde av hvordan barnehagelærere definerer mobbing. Hvilke tanker og syn har personalet når det gjelder mobbing, og hva legger de i selve begrepet.

Ansvarlig for forskningsprosjektet er:

Høgskulen på Vestlandet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å finne data til studien vår ønsker vi å ha et kvalitativt forskningsintervju med barnehagelærere i ulike barnehager. I forbindelse med vår bacheloroppgave søker vi derfor informanter til vårt intervju ut ifra følgende kriterier:

- Barnehagelærere med formell pedagogisk utdanning som barnehagelærer
- Vi har valgt å intervju 3 barnehagelærere fordelt på 3 forskjellige barnehager. Grunnen til det er at vi ønsker å gå mer i dybden, for å kunne avdekke likheter/ulikheter og bakgrunnsvariabler som rører seg hos barnehagelærere rundt vårt valgte tema.

Hva innebærer det for deg å delta?

Under vårt intervju ønsker vi å benytte oss av diktafon / lydopptaker. Under intervjuet blir vi to studenter hvor den ene hovedsakelig tar seg av hovedspørsmålene, med innspill av oppfølgingsspørsmål fra den andre underveis.

Hvis du velger å delta i intervjuet prosjektet, innebærer det at du svarer på 5 spørsmål om temaet «mobbing i barnehagen». Vi har blitt forespeilet at det det kan være lurt å sette av en time for å forberede, gjennomføre og avslutte selve intervjuet.

Det er frivillig å delta i dette forskningsintervjuet og du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen uten å måtte oppgi grunn for dette. Dersom du trekker deg vil alle dataene du har gitt bli slettet. Dersom du blir med løpet ut vil alle data som er samlet inn bli anonymisert under transkribering, og alle opplysningene vil bli behandlet konfidensielt slik at du som person eller barnehagen ikke vil gjenkjennes i den ferdige bacheloroppgaven. Intervju, transkribering og analyse vil bli slettet og makulert når oppgaven er fullført og bestått.

All informasjon vi mottar fra deg vil bli lagret forsvarlig på passordbeskyttet PC, og vil kun være tilgjengelig for oss studenter som er ansvarlig for bacheloroppgaven. I tillegg er det muligheter for at informasjonen blir brukt i forbindelse med veiledning av vår bacheloroppgave ved Høgskulen på Vestlandet. Vår veileder på bacheloroppgaven er Marie Brandvoll Haukenes.

Dersom du kan tenke deg å ta del i dette forskningsintervjuet, er det fint om du underskriver vedlagt samtykkeskjema og leverer den til oss i forbindelse med intervjuet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Dersom du har spørsmål eller trenger ytterligere informasjon:

Bachelorstudent ved Høgskulen på Vestlandet: Telefon/E-post: xxxxx

Bachelorstudent ved Høgskulen på Vestlandet: Telefon/E-post: xxxxx

Veileder på Høgskulen på Vestlandet: Marie.Brandvoll.Haukenes@hvl.no

[Vårt personvernombud: Advokat Halfdan Mellbye / E-post: personvernombud@hvl.no](#)

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS / Telefon: 55 58 21 17 / E-post: personverntjenester@nsd.no

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien om temaet «mobbing i barnehagen». Jeg er villig til å delta i forskningsintervjuet i denne studien, og jeg samtykker i at den innsamlede informasjonen inngår i analyser som danner basis for bacheloroppgaven.

Dato:..... Signatur:.....

6.3 Vedlegg 3

Utfyllingsskjema for informanter som skal delta i intervju i forbindelse med Bachelor Oppgave (all informasjon vil være konfidensiell og vil bli anonymisert):

- Arbeidsstilling:_____

- Grunnutdanning /
Videreutdanning:_____

- Årstall for avsluttet utdanning:_____

- Offentlig / Kommunal Barnehage:_____

- Hvor lenge har du jobbet i barnehage: _____

- I hvilket omfang har du jobbet på storbarnsavdeling / småbarnsavdeling: _____

6.4 Vedlegg 4

Problemstilling: Hva kjennetegner barnehagelærerens oppfatninger om mobbing i barnehagen?

INTERVJUGUIDE	NATURLIG ENHET (HOVEDINNHOLD, SITATER)	TEMA (HVA ER DET FOKUS PÅ?)	TEORI (HVA HAR VI AV TEORI FOR Å BELYSE DET SOM KOMMER FREM I ANALYSEN)
Hva oppfatter du som eksempler på mobbing i barnehagen?			
I hvilken grad har du erfart episoder med mobbing i barnehage?			
I hvilken grad bruker dere formuleringer om mobbing i årsplanen?			
Hva tenker du om å bruke mobbebegrepet i barnehagekontekst?			
Er det andre ting om mobbing i barnehagen som ikke har kommet godt nok frem?			

6.5 Vedlegg 5

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Mobbing i barnehagen

Referansenummer

650541

Registrert

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Marie Brandvoll Haukenes, Marie.Brandvoll.Haukenes@hvl.no, tlf: 55585996

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Prosjektperiode

14.02.2019 - 31.05.2019

Status

27.03.2019 - Vurdert med vilkår

Vurdering (1)

27.03.2019 - Vurdert med vilkår

FORENKLET VURDERING MED VILKÅR Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet har lav personvernulempe fordi det ikke behandler særlige kategorier eller personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser, eller inkluderer sårbare grupper. Prosjektet har rimelig varighet og er basert på samtykke. Vi gir derfor prosjektet en forenklet vurdering med vilkår. Du har et selvstendig ansvar for å følge vilkårene og sette deg inn i veiledningen i denne vurderingen. Dersom du følger vilkårene og prosjektet gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet, vil behandlingen

av personopplysninger være i samsvar med personvernlovgivningen. VILKÅR Vår vurdering forutsetter: 1. At du gjennomfører prosjektet i tråd med kravene til informert samtykke 2. At du ikke innhenter særlige kategorier eller personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser 3. At du følger behandlingsansvarlig institusjon (institusjonen du studerer/forsker ved) sine retningslinjer for datasikkerhet 4. At du laster opp revidert(e) informasjonsskriv på utvalgssiden(e) i meldeskjemaet og trykker «bekreft innsending», slik at du og behandlingsansvarlig institusjon får korrekt dokumentasjon. NSD foretar ikke en ny vurdering av det reviderte informasjonsskrivet. Se siste punkt i kravene under.

1. KRAV TIL INFORMERT SAMTYKKE De registrerte skal få skriftlig og/eller muntlig informasjon om prosjektet og samtykke til deltakelse. Du må påse at informasjonen minst omfatter: - Prosjektets formål og hva opplysningene skal brukes til - Hvilken institusjon som er behandlingsansvarlig - Hvilke opplysninger som innhentes og hvordan opplysningene innhentes - At det er frivillig å delta og at man kan trekke seg så lenge studien pågår uten at man må oppgi grunn - Når prosjektet skal avsluttes og hva som skal skje med personopplysningene da: sletting, anonymisering eller videre lagring - At du/dere behandler opplysninger om den registrerte basert på deres samtykke - Retten til å be om innsyn, retting, sletting, begrensning og dataportabilitet (kopi) - Retten til å klage til Datatilsynet - Kontaktopplysninger til prosjektleder (evt. student og veileder) - Kontaktopplysninger til institusjonens personvernombud På nettsidene våre finner du mer informasjon og en veiledende mal for informasjonsskriv:

http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/informere_om.html Det er ditt ansvar at informasjonen du gir i informasjonsskrivet samsvarer med dokumentasjonen i meldeskjemaet.

2. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2019.

3. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfylder kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Etersom du skal bruke private enheter til å behandle personopplysninger, forutsetter vi at behandlingen er i tråd med din institusjons retningslinjer for bruk av private enheter til behandling av personopplysninger. Dersom du benytter en databehandler i prosjektet, må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

NSD SIN VURDERING NSDs vurdering av lovlig grunnlag, personvernprinsipper og de registrertes rettigheter følger under, men forutsetter at vilkårene nevnt over følges.

ANSATTE I BARNEHAGEN SIN TAUSHETSPLIKT Barnehageansatte har taushetsplikt, og det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at du er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, navn på barnehage, opprinnelsesland, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser. Vi

forutsetter også at dere er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene. Studenten og den ansatte har et felles ansvar for det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet. Vi anbefaler derfor at studenten minner om taushetsplikten før intervjuet starter. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Forutsatt at vilkår 1 og 4 følges, er det NSD sin vurdering at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. PERSONVERNPRINSIPPER Forutsatt at vilkår 1 til 4 følges, vurderer NSD at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet, vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19) og dataportabilitet (art. 20). Forutsatt at informasjonen oppfyller kravene i vilkår 1, vurderer NSD at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)